

Zespół Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Grabowcu

Przeszłość jest nauką dla przyszłości

1916-2016

100 lat Szkoły Podstawowej w Grabowcu

Zespół Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Grabowcu

Przeszłość jest nauką dla przyszłości
1916-2016

100 lat Szkoły Podstawowej w Grabowcu

Grabowiec, 17 września 2016

Napis na tablicy pamiątkowej umieszczonej na ścianie budynku szkoły:
Zespół Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Grabowcu
Szkoła jest stróżem przeszłości, piastunem teraźniejszości i siewcą przyszłości

Henryk Sienkiewicz

1916-2016

W podziękowaniu tym, którzy tworzyli historię naszej szkoły.
Sercem, talentem, pracą przyczynili się do jej rozwoju.
Z okazji 100-lecia Szkoły w Grabowcu i 65. rocznicy Liceum Ogólnokształcącego
– Absolwenci
V Zjazd Absolwentów. Grabowiec, 17 września 2016

Opracowanie redakcyjne:

Teresa Goździejewska

Teksty:

Teresa Goździejewska, Daria Kodeniec, Elżbieta Widyma

Zdjęcia:

Teresa Goździejewska, Dominik Kordys; wykorzystano także fotografie z kroniki
oraz elektronicznego archiwum szkoły i ze strony internetowej: www.grabowiec.edu.pl

Współwydawcy:

Zespół Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Grabowcu
GREENart Jacek Kardasz, 22-400 Zamość, ul. Partyzantów 61, tel. 601 197 984

© **Copyright by Zespół Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Grabowcu**

ISBN 978-83-62033-68-3

Skład, łamanie i druk:

Drukarnia „Attyla” s.j.
22-400 Zamość, ul. Partyzantów 61
tel./faks 84 627 19 16, 84 639 12 13
e-mail: drukarnia@attyla.eu
www.attyla.eu

Wstęp

Każdy jubileusz skłania do zadumy i stanowi przyczynę refleksji nad mijającym czasem. Stulecie szkoły to doniosłe wydarzenie, to młodość kilku pokoleń Polaków będąca okazją do wspomnień, które – choć minione – zawsze pozostają w pamięci. Mimo iż czas je weryfikuje, to jednak dodaje im blasku, a dźwięk szkolnego dzwonka brzmi przyjaźnie. Trudno bowiem być obojętnym wobec miejsca, w którym zostawiło się część swojego życia. Każdy zakątek szkolnych korytarzy i sal lekcyjnych dzisiaj do nas przemawia, łączy bowiem przeszłość z teraźniejszością.

Jubileusz szkoły to najlepsza okazja do sięgnięcia w przeszłość, przywołania pamięci o zdarzeniach i ludziach współtworzących świadectwo, którego zostaliśmy spadkobiercami.

To czas analizy i oceny dotychczasowych dokonań oraz inspiracja do dalszych, ambitnych przedsięwzięć na rzecz dobra publicznego i najmłodszych mieszkańców gminy Grabowiec. Publikacja upamiętniająca tę rocznicę niech zatrzyma w pamięci dokonania i wspomnienia z przeszłości oraz dostarczy licznych wzruszeń.

Mamy nadzieję, że będzie ona miłą pamiątką.

Historia szkoły

Kalendarium przemian szkolnictwa powszechnego w Grabowcu

- 1916 – Dwuklasowa Szkoła Powszechna
- 1917 – Przekształcenie Szkoły Powszechnej w czteroklasową dla chłopców i dziewcząt
- 1922 – Powołanie siedmioklasowej Publicznej Szkoły Powszechnej
- 1937 – Publiczna Szkoła Powszechna III stopnia
- 1939-1942 Öffentliche Polnische Volksschule
- 1945 – Publiczna Szkoła Powszechna III stopnia
- 1949 – Państwowa Szkoła Ogólnokształcąca Stopnia Podstawowego
- 1951 – Państwowa Szkoła Ogólnokształcąca Stopnia Podstawowego i Licealnego
- 1953 – Szkoła Podstawowa i Liceum Ogólnokształcące
- 1967 – Szkoła Podstawowa
- 1973 – Szkoła Podstawowa Zbiorczej Szkoły Gminnej w Grabowcu
- 1983 – Zbiorcza Szkoła Podstawowa
- 1997 – Zespół Szkół w Grabowcu (przedszkole i szkoła podstawowa)
- 05.05.1998 – Zespół Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Grabowcu
- 1999 – Zespół Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Grabowcu tworzy: przedszkole, szkoła podstawowa i gimnazjum
- 2012 – Zespół Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Grabowcu obejmuje: przedszkole, szkołę podstawową, gimnazjum, zasadniczą szkołę zawodową, liceum ogólnokształcące oraz schronisko młodzieżowe

Zmiany w bazie lokalowej szkoły:

- 1916/1917 – Budowa drewnianego budynku szkoły przy ul. Skierbieszowskiej
- 1920/1921 – Powstanie tzw. Białej Szkoły przy ul. Kościelnej 2
- 1951/1952 – Rozbudowa jednopiętrowego budynku szkoły przy ul. Wojsławskiej 1
- 1956/1957 – Elektryfikacja szkoły
- 1960/1961 – Oddanie do użytku dobudowanej części szkoły
- 1965/1966 – Kanalizacja obiektu i wyposażenie go w centralne ogrzewanie

- 18.01.1997 – Przekazanie do użytku nowego skrzydła szkoły
- 13.10.2006 – Oddanie do użytku nowej hali sportowej
- 06.11.2014 – Otwarcie wielofunkcyjnego boiska sportowego

Rozwój szkolnictwa w zarysie

Proces odradzania się szkolnictwa polskiego znacznie wyprzedził odbudowę państwa. Po okresie bezwzględnej tępienia polskości na terenie zaboru rosyjskiego po upadku powstania styczniowego nastąpił czas pewnej odwilży. Rewolucja w 1905 roku w Rosji i strajk szkolny na ziemiach polskich skłoniły władze carskie do ustępstw. W szkołach rządowych zezwolono na nauczanie języka polskiego i komunikowanie się w języku ojczystym. Największe znaczenie miała jednak zgoda na otwieranie prywatnych szkół z polskim językiem wykładowym. Spowodowało to gwałtowny rozwój szkolnictwa prywatnego. Pomimo iż ustabilizowała się sytuacja wewnętrzna w Rosji, to władze carskie ponownie zastrzyły kurs w stosunku do Polaków. Jednak na skutek działań wojennych wojska rosyjskie musiały opuścić ziemie polskie, a na ich miejsce wkroczyły armie państw centralnych. Reakcją Polaków na ustąpienie Rosjan było utworzenie Komitetu Obywatelskiego, którego Sekcja Oświecenia przejęła szkolnictwo i nadała mu polski charakter. Działania w dziedzinie szkolnictwa koordynowało w latach 1915-1916 Centralne Biuro Szkolne powołane przez Naczelny Komitet Narodowy.

Przełomowym momentem rozwoju oświaty na ziemiach polskich i dla oświaty w Grabowcu był dekret wydany 8 kwietnia 1916 roku mówiący o reorganizowaniu szkół rosyjskich w szkoły powszechne. Dzieje szkolnictwa w Grabowcu ściśle związane są z polityką oświatową odradzającego się państwa polskiego. 7 lutego 1919 został wydany przez Naczelnika Państwa dekret „O obowiązku szkolnym”, który mówił, iż kształcenie w zakresie szkoły powszechnej jest obowiązkowe dla dzieci w wieku od 7 do 14 lat. Od 1921 roku wprowadzono jednolitą nazwę – szkoła powszechna, która obejmowała siedem lat nauki. Władze państwowe nałożyły na gminy obowiązek zakładania szkół powszechnych, w każdej miejscowości, w której było co najmniej 40 dzieci w wieku 7-14 lat.

Początki polskiego szkolnictwa powszechnego w Grabowcu sięgają 1916 roku, o czym świadczą dokumenty znajdujące się w Archiwum Państwowym w Lublinie oraz zachowane arkusze ocen z roku szkolnego 1916/1917. Z dokumentów wynika, że 25 listopada 1915 r. na zebraniu Komitetu Szkolnego, podjęto decyzję o założeniu Szkoły Publicznej w Grabowcu. Organizacją jej zająć się miała Rada Szkoły, do której 5 sierpnia 1916 r. odbyły się wybory. Przewodniczącym Rady został ks. Julian Kiliński, a pozostali członkowie to: Wojciech Gorzkowski, Stanisław Skomorowski i Antoni Kiciński. Obowiązkiem Rady Szkoły było dbanie o jej dobro, czyli zapewnienie szkole pomieszczeń, a nauczycielom mieszkań i opału na zimę.

1 września 1916 rozpoczęto pierwszy rok nauki w Dwuklasowej Szkole Powszechnej w Grabowcu. Pierwszym kierownikiem został Władysław Koszyk, a od 1 listopada 1917 – Franciszek Sajdak. Nauczycielami byli: Antoni Grudniewski i Helena Pokrywkówna. W szkole uczyło się 138 uczniów. Placówka oświatowa mieściła się w nowym drewnia-

nym budynku przy ul. Skierbieszowskiej. Rok 1917/1918 to dalszy jej rozwój i powstanie kolejnej klasy, czyli IV. Zwiększyła się liczba uczniów do 220. Zmieniają się nauczyciele. Kierownikiem szkoły i gospodarzem klas III i IV jest Franciszek Sajdak. Gospodynią klasy II jest Helena Pokrywkówna, a gospodarzem klasy pierwszej – Antoni Grudniewski.

Od roku szkolnego 1920/21 szkoła w Grabowcu stała się już powszechną siedmioklasową szkołą, której kierownikiem został Józef Koszyk i liczyła 468 uczniów.

Okres międzywojenny był bardzo intensywny w rozwoju szkolnictwa w Grabowcu, z roku na rok zwiększała się liczba uczniów i zatrudnianych nauczycieli.

W roku szkolnym 1934/35 do szkoły zapisanych było 846 uczniów; klasy były liczne, dwu, a nawet trzyoddziałowe. Pamiętać należy, że również w innych miejscowościach gminy takich jak: Tuczepy, Skomorochy Małe i Ornatowice funkcjonowały szkoły trzyklasowe. Duża liczba uczniów i brak odpowiednich warunków lokalowych zadecydowały o potrzebie budowy nowej, dużej szkoły. Po wieloletnich staraniach na krótko przed rokiem 1939 wybudowano jednopiętrowy budynek przy ulicy Wojsławskiej, przy której mieści się do dnia dzisiejszego. Wspomnieć należy również o tym, że przed wybuchem II wojny światowej do Szkoły Powszechnej w Grabowcu obok Polaków uczęszczała także młodzież narodowości żydowskiej oraz ukraińskiej. Ponieważ na placu obok szkoły znajdował się kościół pod wezwaniem św. Kajetana (w budynku byłej cerkwi), dlatego w latach międzywojennych służył on społeczności szkolnej m.in. do uroczystego rozpoczynania nowego roku szkolnego.

W latach 1936/37 szkoła liczyła 773 uczniów. Zatrudniono nowych nauczycieli: Michała Brzezińskiego, Bronisława Czyżyka, Tadeusza Stańczuka, Stanisławę Budówną, Irenę Poganowską i Marię Denkiewicz. Funkcję kierownika szkoły pełnił Stanisław Derkacz.

Rok 1939 to pierwszy rok wojny, który zahamował rozwój szkolnictwa lokalnego. Choć szkoła nadal funkcjonowała, to w latach 1939–1942 zmieniła nazwę na Öffentliche Polnische Volksschule in Grabowiec. Zmniejszyła się liczba uczniów i były już tylko pojedyncze klasy. Naukę kontynuowało 219 uczniów, wśród których przeważały dziewczęta. Pracowało ośmiu nauczycieli: kierownik szkoły Stanisław Derkacz oraz Helena Ficińska, Aleksander Józwiak, Stanisława Olhówna, Michał Brzeziński, Władysław Romski, Irena Pogonowska oraz ks. Stanisław Orłowski. W roku szkolnym 1941/42 wprowadzono dzienniki i arkusze ocen w języku niemieckim. Wówczas nie nauczano historii i geografii, a wykładano jedynie przedmioty z zakresu rolnictwa i gospodarstwa domowego. Po aresztowaniu za działalność konspiracyjną Stanisława Derkacza – który zginął w KL. Auschwitz – nowym kierownikiem szkoły został Władysław Romski, a następnie Bronisław Szymonowicz.

We wrześniu 1939 r. budynek szkoły został zamieniony w szpital polowy dla rannych żołnierzy Wojska Polskiego, którzy w bestialski sposób 25 września 1939 roku zostali wymordowani przez Armię Czerwoną. Akcja wysiedleńcza prowadzona przez Niemców od 1943 roku w gminie Grabowiec spowodowała zamknięcie szkoły. Zaczęła ona ponownie funkcjonować od 1 września 1944, a jej kierownikiem został Leon Wójtowicz. Pracujący wówczas nauczyciele to: Władysława Gruszka, Emilia Pietrzak, Janina Gałęza i Aleksander Józwiak.

Wzniesiony przed II wojną światową budynek siedmioklasowej szkoły w Grabowcu, na początku lat pięćdziesiątych XX wieku okazał się niewystarczający, więc postanowiono go rozbudować i przeznaczyć częściowo na potrzeby nowo tworzonego liceum ogólnokształcącego. 24 lutego 1950 roku powołano Komitet Rozbudowy Szkoły w składzie: przewodniczący Teodor Steć – Wójt Gminy Grabowiec, skarbnik Jan Kontek – Przewodniczący Gromadzkiej Rady Narodowej oraz członkowie: Piotr Korkosz – Prezes Gminnej Spółdzielni, Paweł Chudoba – Sekretarz KG PZPR, Zygmunt Kabaczyński – Komendant Ochotniczej Straży Pożarnej oraz przedstawiciele Komitetu Rodzicielskiego: Leokadia Romska, Stanisław Czechowski i Zygmunt Mączka – Sołtys osady. 1 września 1951 powstała w Grabowcu Państwowa Szkoła Ogólnokształcąca Stopnia Podstawowego i Licealnego. W początkowym okresie pracy szkoły patronat nad procesem nauczania sprawował Franciszek Wojnar – wizytator okręgu szkolnego.

Rok 1952 jest ważny dla historii szkoły w Grabowcu, gdyż powstała pierwsza w dziejach tej placówki klasa ósma, która dała początek jedenastoletniej szkole o nazwie Szkoła Podstawowa i Liceum Ogólnokształcące. Wychowawcą tej klasy został dyrektor szkoły Stanisław Rybicki, a uczęszczało do niej 46 uczniów.

Pierwsza matura w roku szkolnym 1954/55 to dziejowe wydarzenie w życiu szkoły. Uczniowie klasy czwartej liceum składali egzamin dojrzałości przed komisją pod przewodnictwem mgra Rudolfa Probsty – dyrektora placówki. Szkołę opuściło wówczas 19 absolwentów. Jednym z pierwszych absolwentów jest Romuald Bekier – obecnie emerytowany ksiądz.

W roku 1957 z inicjatywy komitetu rodzicielskiego podjęto uchwałę o budowie domu nauczyciela. Konieczność wybudowania mieszkań dla nauczycieli związana była z trudnościami w znalezieniu lokum w Grabowcu, a większość pracujących nauczycieli pochodziła spoza Grabowca. Budowa była finansowana przez społeczność lokalną, a materiał budowlany pozyskano z rozbiórkki dawnej cerkwi. Większość prac wykonano w czynię społecznej. Ponieważ prace wykończeniowe wymagały dużych nakładów finansowych, dlatego dyrekcja szkoły zwróciła się o pomoc do Komitetu Odbudowy Stolicy, który zaproponował zmianę przeznaczenia gmachu na internat z możliwością zagospodarowania części pomieszczeń na mieszkania dla nauczycieli. Prace wykończeniowe trwały dwa lata i po ich zakończeniu internat żeński oddano do użytku. Pierwszym kierownikiem internatu był Kazimierz Molczan. Pierwotnie liceum stanowiło wraz ze szkołą podstawową jedenastoklasową placówkę pod nazwą Szkoła Ogólnokształcąca Stopnia Podstawowego i Licealnego w Grabowcu.

W 1967 roku w wyniku reformy oświaty i wprowadzenia ósmej klasy szkoły podstawowej, rozpoczęła działalność jako odrębna placówka pod nazwą Liceum Ogólnokształcące w Grabowcu. Dyrektorem liceum został Aleksander Wojtas, zaś kierownikiem szkoły podstawowej Wojciech Mazurkiewicz. Większość klas i pracowni otrzymało nowy sprzęt szkolny. Jak wynika z zapisów kroniki: „Zaszły duże zmiany w urządzaniu szkoły. Wyrzucano bowiem stare dymiące piece i założono centralne ogrzewanie i kanalizację. Po tym generalnym remoncie pomalowano ściany wszystkich pomieszczeń (...)”.

Od roku szkolnego 1970/71 zmieniło się kierownictwo. Kierownikiem szkoły podstawowej został Marian Hawryluk, a jego zastępcą Czesław Michałowski.

13 października 1973 roku, w dwusetną rocznicę utworzenia Komisji Edukacji Narodowej, Sejm PRL przyjął Uchwałę w sprawie systemu edukacji narodowej, która wprowadzała stopniowe upowszechnianie wychowania przedszkolnego oraz powszechne kształcenie średnie w dziesięcioletniej szkole ogólnokształcącej. W tym celu tworzone miały być w każdej gminie szkoły zbiorcze. Pod koniec lat siedemdziesiątych ujawniły się jednak pewne zastrzeżenia co do możliwości i celowości tak wielkiej reformy, a najpoważniejszą przeszkodą były wysokie koszty jej realizacji. Dlatego 26 stycznia 1982 roku Sejm PRL postanowił odstąpić od tworzenia szkół dziesięcioletnich.

W sierpniu 1975 roku – na posiedzeniu Rady Pedagogicznej – szkoła w Grabowcu została przemianowana w Zbiorczą Szkołę Gminną, o czym świadczy dokument z 1975 roku znajdujący się w archiwum pod nazwą „Orzeczenie w sprawie organizacji Zbiorczej Szkoły Gminnej w Grabowcu”. Pierwszym jej dyrektorem został Tadeusz Sagadyn, a dyrektorem szkoły podstawowej – Marian Hawryluk, natomiast jego zastępcą była Urszula Pociennik. Od roku 1989 funkcję dyrektora szkoły pełniła Maria Pieczykolan, a jej zastępcą był Henryk Kulik. W maju 1992 roku Henryk Kulik wygrał konkurs na stanowisko dyrektora Szkoły Podstawowej w Grabowcu, natomiast funkcję wicedyrektora pełnił najpierw Waldemar Greniuk, a następnie od 10 listopada 1994 roku – Barbara Fik.

W latach 1994-1996 dokonano rozbudowy gmachu szkoły, gdyż zaistniała konieczność zapewnienia pomieszczeń dla dzieci przedszkolnych. Inwestycję tę w znacznym stopniu sfinansowało Ministerstwo Edukacji Narodowej. 18 stycznia 1997 roku nastąpiło uroczyste otwarcie nowej części budynku. W tym samym roku Uchwałą Rady Gminy Grabowiec utworzono Zespół Szkół, w skład którego weszły: przedszkole i szkoła podstawowa. 5 maja 1998 roku Zespołowi Szkół w Grabowcu nadano imię Henryka Sienkiewicza.

Nowa reforma oświatowa z 1 września 1999 roku zmieniła dotychczasową strukturę szkoły podstawowej z ośmioklasowej w sześcioklasową i utworzone zostały trzyletnie gimnazja. Od tego momentu Zespół Szkół im. Henryka Sienkiewicza tworzą: przedszkole, szkoła podstawowa i gimnazjum. Funkcję dyrektora nadal pełni Henryk Kulik, a jego zastępcą jest Barbara Fik. Od 1 stycznia 2005 roku utworzono drugie stanowisko wicedyrektora, którym zostaje Elżbieta Widyma.

Po odejściu Henryka Kulika na emeryturę, konkurs na stanowisko dyrektora Zespołu Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Grabowcu wygrywa Elżbieta Widyma i pełni tę funkcję od 1 kwietnia 2008 roku do dnia dzisiejszego.

Rok 2012 przynosi kolejne zmiany w strukturze grabowieckich placówek oświatowych. W lutym tego roku Starostwo Powiatowe w Zamościu, będące organem prowadzącym szkół ponadgimnazjalnych w powiecie zamojskim, likwiduje Liceum Ogólnokształcące oraz Zasadniczą Szkołę Zawodową w Grabowcu. Trud przejęcia i utrzymania wyżej wymienionych placówek oświatowych biorą na siebie ówczesny Wójt Tadeusz Goździejewski i Rada Gminy Grabowiec, podejmując stosowną uchwałę, na mocy której z dniem 1 września 2012 roku zlikwidowane szkoły weszły w skład Zespołu Szkół imienia Henryka Sienkiewicza w Grabowcu.

Bohaterowie lat wojny

Burzliwe lata II wojny światowej na stałe wpisały się w historię Grabowca. Ten okrutny czas przyniósł ze sobą tragiczne wydarzenia dla całej społeczności gminnej, ponieważ prawie każda rodzina drząc o swój los, narażona była na niebezpieczeństwo i widmo utraty życia. Z drugiej strony heroiczna walka, poczucie honoru i miłość do Ojczyzny zaowocowały cichymi bohaterami związanymi z historią Szkoły Powszechnej w Grabowcu.

To w tej szkole pracowali nauczyciele, którzy narażając się, oddawali życie za wolną Ojczyznę. To w tej szkole kształcono uczniów, którzy ginęli z rąk okupanta. Odebrani rodzicom w obozie przejściowym w Zamościu, następnie – w nieludzkich warunkach transportowani kolejną – wywożeni byli jako „Dzieci Zamojszczyzny” w kierunku Warszawy. Mieszkańcy Mrozów, Kałuszyna, Cegłowa przyszli im z pomocą, dali schronienie, uratowali przed pewną śmiercią. Tym wszystkim dzieciom w wieku szkolnym odebrano dzieciństwo i prawo do nauki, gdyż przeprowadzona przez Niemców na przełomie stycznia i lutego 1943 r. akcja wysiedleńcza w gminie Grabowiec spowodowała, że w szkoła została zamknięta.

Warto przywołać w pamięci uczniów narodowości żydowskiej, którzy przed wybuchem wojny obok dzieci obywateli polskich pobierali naukę w miejscowej szkole, a w roku 1942 większość z nich zginęła w obozie w Sobiborze.

Czas jubileuszu szkoły niech będzie okazją do zadumy nad ich losem, ukazania bohaterskiej ich postawy wobec Ojczyzny oraz roli, jaką odegrali w walce z okupantem niemieckim, radzieckim oraz nacjonalizmem ukraińskim.

Pierwsze tragiczne wydarzenia drugiej wojny światowej rozegrały się właśnie w budynku grabowieckiej szkoły, której kierownikiem był Stanisław Derkacz. 25 września 1939 roku wkraczająca do Grabowca Armia Czerwona dokonała bestialskiego mordu na rannych żołnierzach Wojska Polskiego z 27. Pułku Ułanów, dowodzonych przez rotmistrza Eugeniusza Cierpickiego. Wycofujący się ranni żołnierze znaleźli schronienie w pomieszczeniach szkoły. Z pomocą pośpieszył także ksiądz proboszcz Józef Czarnecki, służąc posługą kapłańską oraz przekazując obrusy i komże płócienne na bandaże do opatrywania ran.

Na trwale w świadomości społeczności szkolnej zapisała się postać nauczyciela i kierownika szkoły – Stanisława Derkacza. Ten szlachetny Polak urodził się 15 lutego 1905 roku we wsi Okopy w powiecie chełmskim. Po ukończeniu miejscowej szkoły powszechnej, rozpoczął naukę w Seminarium Nauczycielskim w Chełmie, a następnie zapisał się w Warszawie na Państwowy Wyższy Kurs Nauczycielski i ukończył go w 1936 roku. Wcześniej – w 1932 roku – podjął pracę w Szkole Powszechnej w Grabowcu i uczył przedmiotów ścisłych. Grał na skrzypcach, prowadził chór szkolny, należał do wielu organizacji, jednak najbardziej angażował się w pracy harcerskiej, opiekując się męską drużyną. Od 1938 r. został prezesem koła Związku Strzeleckiego w Grabowcu. Kochał pracę z dziećmi i młodzieżą, był patriotą, to właśnie miłość do Ojczyzny skłoniła go do działalności konspiracyjnej. Był jednym z pierwszych członków organizacji powstałej w Grabowcu jesienią 1939 roku – Służby Zwycięstwu Polski, a następnie Związku Walki Zbrojnej. 5 czerwca 1941 Stanisław Derkacz wraz z innymi mieszkańcami Grabowca został aresztowany przez Niemców za przynależność do ZWZ, przez donos jednego z miejscowych nacjonalistów ukraińskich. Początkowo osadzony został

na Zamku w Lublinie, a następnie przetransportowany do obozu KL Auschwitz w Oświęcimiu, gdzie zginął.

Bohaterem, który oddał swoje młode życie za Ojczyznę, był uczeń dyrektora Stanisława Derkacza – Piotr Wysocki, który w 1938 roku ukończył naukę w szkole podstawowej. Gdy wybuchła wojna ten 19-letni chłopak, wówczas uczeń szkoły średniej, wstąpił w szeregi miejscowej konspiracji. Wiosną 1941 roku jego nazwisko znalazło się, obok Stanisława Derkacza i wielu innych działaczy konspiracyjnych, na liście przekazanej Niemcom przez miejscowego Ukraińca. Piotr Wysocki uniknął wówczas aresztowania i wywózki do obozu w Oświęcimiu, ale podobnie jak ks. Józef Czarnecki musiał się ukrywać i niedługo potem został zastrzelony przez Niemców.

Kolejnym cichym bohaterem, którego miejsce mordy i pochówku nie jest znane do dnia dzisiejszego jest już wspomniany wcześniej ksiądz Józef Czarnecki, proboszcz Parafii św. Mikołaja w Grabowcu. Urodzony 14 marca 1890 r. w Trzeciakach, od 1933 roku pracował w Grabowcu. To z jego inicjatywy został wybudowany Dom Ludowy, obecnie budynek starej plebani. Od pierwszych dni wojny wykazał się ogromnym zaangażowaniem i pomocą rannym polskim żołnierzom przebywającym w zorganizowanym w budynku szkoły szpitalu polowym. Od początku włączył się w tworzenie organizacji konspiracyjnych w Grabowcu. W maju 1941 roku udało mu się uniknąć aresztowania i zaczął się ukrywać przed Niemcami w majątku w Szystowicach. Prawdopodobnie w czerwcu 1941 roku podczas transportowania go przez Niemców z Szystowic do Hrubieszowa, w czasie próby ucieczki, został śmiertelnie raniony.

Jednym z ważniejszych dowódców oddziałów partyzanckich w powiecie hrubieszowskim był Franciszek Krakiewicz – Góral. Postać, o której przez długie lata nie można było ani mówić, ani pisać. To nauczyciel, który nie znalazł się na kartach Kroniki szkoły w Grabowcu. Urodził się 16 kwietnia 1906 r. w Dubience i tam ukończył szkołę powszechną. Następnie kształcił się w Seminarium Nauczycielskim w Chełmie, a po jego ukończeniu studiował w Instytucie Wychowania Fizycznego w Warszawie. Najpierw pracował w Dubience, a w latach 1929-1931 uczył w Szkole Powszechniej w Grabowcu. W 1933 objął stanowisko nauczyciela wychowania fizycznego w Państwowym Gimnazjum w Chełmie. Tam zastała go wojna. Jako porucznik rezerwy brał udział w kampanii wrześniowej. Od początku działał w konspiracji niepodległościowej; od listopada 1941 r. pełnił obowiązki zastępcy komendanta obwodu chełmskiego ZWZ – AK. Jesienią 1942 r. zagrożony aresztowaniem wyjechał do Dubienki, gdzie nawiązał kontakt z miejscowymi oddziałami partyzanckimi. Jako partyzant, występował pod pseudonimem – Góral. W styczniu 1943 roku dowodził oddziałami AK podczas akcji na nasiedloną przez Niemców wieś Cieszyn. Z jego rozkazu i często pod osobistym dowództwem przeprowadzano szereg akcji likwidacji szczególnie aktywnych nacjonalistów ukraińskich. W maju 1943 r. dowodził grupą partyzantów podczas rozbicia nasiedlonej Ukraińcami wsi Strzelce. 28 maja 1943 roku wracając z akcji, natknął się na grupę Niemców. Wywiązała się walka, z której oddział „Górala” wyszedł zwycięsko, jednak dowódca został śmiertelnie ranny. W 1944 roku z rozkazu Komendanta Głównego Armii Krajowej pośmiertnie został odznaczony Krzyżem Virtuti Militari V klasy.

Wielką odwagą w tych trudnych czasach odznaczył się również Rudolf Probst nauczyciel biologii, a od 1954 roku dyrektor Liceum Ogólnokształcącego w Grabowcu. Życiorys Rudolfa Probsta, urodzonego w 1923 r. w Jaśliskach, w powiecie sanockim, może posłużyć jako scenariusz do filmu sensacyjnego, na wzór znanej „Stawki większej niż życie”. Tylko z jedną zasadniczą różnicą, mianowicie taką, że główny bohater był żołnierzem Armii Krajowej i prowadził działalność propolską, a nie proradziecką. Rodzice Probsta podpisali niemiecką listę narodową, czyli Volkslistę. W 1940 roku Rudolf Probst wstąpił do Związku Walki Zbrojnej, będąc do 1943 r. łącznikiem i kolporterem prasy konspiracyjnej. Po fali aresztowań działaczy podziemia w Sanoku, dowódcy AK postanowili podjąć próbę zatrudnienia w siedzibie Gestapo w Sanoku zakonspirowanego swojego przedstawiciela, którego zadaniem byłoby przechwytywanie informacji o planowanych aresztowaniach. Wybór padł na Rudolfa Probsta z uwagi na znajomość języka niemieckiego oraz na fakt, że jego ojciec podpisał Volkslistę, wskutek czego formalnie był volksdeutschem. W 1943 roku został zaprzysiężony i zobowiązany do podpisania Volkslisty oraz złożenia podania o przyjęcie do Gestapo. W pół roku później – w listopadzie 1943 – został przyjęty do pracy, pełniąc służbę w randze kaprała, jako tłumacz korespondencji, donosów, pism oraz przesłuchań. Otrzymał mundur i stopień SS-Unterscharführera. Obsługiwał telefony i odbierał informacje z dalekopisu. Natomiast dowództwo AK wyznaczyło go do pełnienia funkcji agenta w siedzibie sanockiego gestapo, pełnił więc rolę tzw. wtyczki, czyli przekazywał informacje o zagrożeniach, zabezpieczał organizację przed infiltracją donosicieli i konfidentów. Zdobywane informacje przekazywał współpracownikom z Armii Krajowej, funkcjonując pod pseudonimem „Weksler”, przybranym na potrzeby tylko tej akcji. Dzięki jego pracy uratowano życie wielu osób związanych z działalnością konspiracyjną. W czerwcu 1944 roku, będąc w pracy, osobiście odebrał telefoniczną informację o istnieniu polskiej wtyczki w gestapo. W obawie przed ujawnieniem jego podwójnej roli, dyskretnie oddalił się z miejsca pracy, zabierając ze sobą listę polskich konfidentów – informatorów gestapo. Następnie Rudolf Probst pod zmienionym nazwiskiem jako Zygmunt Panek został przeniesiony do Rymanowa. Później działał we Lwowie, na obszarze Węgier oraz Rumunii. Był uczestnikiem akcji „Burza” w powiecie sanockim, ale wskutek choroby został zwolniony z oddziału w sierpniu 1944 roku.

Po wojnie w Siedlcach odnalazł swoich rodziców i od 1946 r. zamieszkał w Lublinie. Tam zdał maturę i rozpoczął studia na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UMCS. Był stale kontrolowany i inwigilowany przez Urząd Bezpieczeństwa. W 1949 roku podjął pracę w liceum w Tarnogórze, a następnie został przeniesiony do Liceum Ogólnokształcącego w Grabowcu, gdzie uczył biologii od 1951 do 1955 roku. Przez ostatni rok pracy w Grabowcu pełnił funkcję dyrektora. Następnie przeniósł się do Radzyna Podlaskiego, gdzie kontynuował pracę w liceum, ucząc biologii, języka niemieckiego oraz pełniąc funkcję dyrektora w latach 1959-1963. Był czynnym nauczycielem do lat osiemdziesiątych dwudziestego wieku. Zmarł 13 lutego 2015 roku w Radzynie Podlaskim.

Rzeczpospolita Polska. Powiat szkolny Grabowca

Szkoła Powszechna klasowa mieszana w Grabowcu

Rocznik 1924 Oddział trzeci L. katal. klasowego 40

Zawiadomienie szkolne.

Soluchewna Stefka, urodzona dnia 15 września 1911 w Grabowcu Grabowca w wojew. Lubelskim, religii czym kat. obrządku łaciwskiego, rozpoczynając naukę szkolną w roku szk. 1923, uczęszcza do szkoły tutejszej od września 1923.

Okres szkolny 1923/4	I półrocze:	II półrocze:
Zachowanie się:	<u>bardzo dobrze</u>	<u>bardzo dobrze</u>
Pilność:	<u>bardzo dobrze</u>	<u>bardzo dobrze</u>
w nauce religii:	<u>bardzo dobrze</u>	<u>bardzo dobrze</u>
w języku polskim:	<u>bardzo dobrze</u>	<u>bardzo dobrze</u>
w języku ruskim:	<u>bardzo dobrze</u>	<u>bardzo dobrze</u>
w języku		
w zabawach i gronoży:	<u>bardzo dobrze</u>	<u>bardzo dobrze</u>
w porządku:	<u>bardzo dobrze</u>	<u>bardzo dobrze</u>
w geografii:	<u>bardzo dobrze</u>	<u>bardzo dobrze</u>
w historii:	<u>bardzo dobrze</u>	<u>bardzo dobrze</u>
w rytmach:	<u>bardzo dobrze</u>	<u>bardzo dobrze</u>
w rachunkach:	<u>dobry</u>	<u>bardzo dobrze</u>
w robotach:	<u>dobry</u>	<u>bardzo dobrze</u>
w sportach:	<u>bardzo dobrze</u>	<u>bardzo dobrze</u>
w grach i w gronożach:	<u>dobry</u>	<u>bardzo dobrze</u>
Paragraf wyroczony (wzrost, ciężyść, siła):	<u>bardzo słabym</u>	<u>bardzo słabym</u>
Lista ocenianych (wzrost, ciężyść, siła):		
Podpis ojca, matki lub opiekuna:		

W Grabowcu dnia 26 czerwca 1924

Świadectwo szkolne z 1924 r.

Ostateczny wynik postępu z końcem roku szkolnego.

Na podstawie powyższych postępów uznaje się Soluchewna Stefka urodzoną 15 do przejścia do oddziału IV (na rocznik 1924) szkoły 7 klasowej. W Grabowcu dnia 26 czerwca 1924

Kierownik szkoły: Adam Czajka Naczelnik szkoły: Ryszard Kucharski Wzrost: 1,50 m

UWAGA.

1. Do wypełnienia w razie przejścia ucznia (uczennicy) do innej szkoły (§ 45 Regul.).

był uczniem ucznia(tutejszego) z dnia 1923

Niniejsze zawiadomienie wydaje się po rozstrzygnięciu § 95 Regulaminu z powodu przejścia tego ucznia(tutejszego) do szkoły powszechnej w 1924

W Grabowcu dnia 26 czerwca 1924

2. Do wypełnienia w razie ukonczenia nauki codziennej (§ 96 Regul.).

Na podstawie powyższych postępów uznaje się, że uczeń ten ucznia(tutejszego) ta uczynił... zadość obowiązkowi uczęszczania na naukę codzienną. W myśl artykułu 31 kr. ust. stk. z dn. 23 maja 1885 (Dz. U. Kr. Nr. 57) jest on... obowiązany... do uczęszczania na naukę dopóki nie... do 1924

W Grabowcu dnia 26 czerwca 1924

Kierownik szkoły: Adam Czajka Naczelnik szkoły: Ryszard Kucharski

SKALA OCENY			
zachowanie się:	pilność:	in-lerna:	języka wyznajca:
1) bardzo dobrze	bardzo dobrze	bardzo dobrze	bardzo dobrze
2) dobrze	dobry	dobry	dobry
3) umiarkowanie	umiarkowanie	umiarkowanie	umiarkowanie
4) słabo	słabo	słabo	słabo

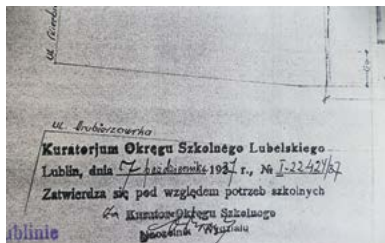
Świadectwo szkolne z 1924 r.

Nauczyciele szkoły w Grabowcu w roku 1930. Pierwszy z prawej stoi Franciszek Krakiewicz

Franciszek Krakiewicz pseudonim Góral

Zatwierdzenie planu budowy szkoły

Rudolf Probst

Klasa w tzw. Białej Szkole – foto z lat 30. XX w.

Stanisław Derkacz

Dzieci Zamojszczyzny, 1946 r.
Uczniowie klasy pierwszej 1946-47 z opiekunką Lucyną Tkaczyk

Pochód pierwszomajowy w latach 70. XX w.

Przemarsz pochodu pierwszomajowego ulicą Wojsławską w latach 70. XX w.

Fotografia szkoły z lat 50. XX w.

Szkoła w latach 60. XX w.

Widok szkoły z lat 70. XX w.

Ślubowanie uczniów
klas pierwszych szkoły
podstawowej – 1975 r.

Przemówienie
Tadeusza Sagadyna
– Dyrektora szkoły

Władze lokalne podczas uroczystości
pierwszomajowych na placu szkolnym

Rozpoczęcie nowego roku szkolnego – 1.09.1988 r.

Widok szkoły z 1993 r.

Fotografia szkoły z 2002 r.

Wręczenie tarcz wzorowego ucznia

Fotografia szkoły z 2006 r.

Dyrektorzy i Kierownicy Szkoły Podstawowej w Grabowcu

Zespołem Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Grabowcu kierują:

mgr Elżbieta Widyma
dyrektor od 01.04.2008 r.
wcześniej wicedyrektor od 01.01.2005 r.

mgr Barbara Fik
wicedyrektor od 10.11.1994 r.

Dyrektorzy oraz Kierownicy w latach 1916-2008:

Dyrektorzy:

- Henryk Kulik
- Maria Pieczykolan
- Tadeusz Sagadyn
- Marian Hawryluk
- Wojciech Mazurkiewicz
- Aleksander Wojtas
- Kazimierz Mołczan
- Zygmunt Raczyński
- Jerzy Koc
- Jan Stojek
- Rudolf Probst
- Władysław Prymas
- Stefan Rybicki
- Stanisław Zgrzywa
- Leon Wójtowicz
- Bronisław Szymonowicz

- Władysław Romski
- Stanisław Derkacz
- Kazimierz Bednarz
- Jan Szlonzak
- Alojzy Spaltenstein
- Jerzy Piotrowicz
- Stefan Folwarczny
- Anna Radwan
- Franciszek Sajdak
- Władysław Koszyk

Wicedyrektorzy do roku 2016:

- Jarosław Pieczykolan
- Waldemar Greniuk
- Urszula Pociennik
- Irena Surma
- Czesław Michałowski

Wykaz nauczycieli zatrudnionych w roku szkolnym 2015/16:	
Nazwisko i imię	Funkcja
Widyma Elżbieta	dyrektor zespołu, nauczycielka historii, wiedzy o społeczeństwie
Fik Barbara	wicedyrektor zespołu, nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej, wychowania do życia w rodzinie
Pieczykolan Jarosław	wicedyrektor zespołu, nauczyciel wychowania fizycznego, edukacji dla bezpieczeństwa, informatyki
Bednarczuk Zofia	nauczycielka przyrody, biologii
Bednaruk vel Bednarczuk Jolanta	nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej
ks. Bulak Konrad	nauczyciel religii
Chilewicz Aleksandra	nauczycielka języka angielskiego
Chilewicz Karol	wychowawca świetlicy
Danilczuk Anna	nauczycielka historii, języka niemieckiego
Danilczuk Elżbieta	nauczycielka wychowania przedszkolnego
Diduch Dorota	nauczycielka wspomagająca
Goździewicz Teresa	nauczycielka języka polskiego, rewalidacji
Greniuk Zofia	nauczycielka plastyki, techniki, zajęć technicznych, zajęć artystycznych
Hołosyniuk Małgorzata	nauczycielka wychowania przedszkolnego
Hołosyniuk Wojciech	nauczyciel wychowania fizycznego, edukacji dla bezpieczeństwa,
Jałowicka Agnieszka	nauczycielka języka polskiego, historii i społeczeństwa
Jańczuk Barbara	nauczycielka religii
Jaworska Beata	nauczycielka języka polskiego, wychowawca świetlicy
Kanarszczuk Jadwiga	nauczycielka geografii, przyrody
Kanikuła Edward	nauczyciel muzyki, zajęć artystycznych, wychowania fizycznego, zajęć korekcyjno-kompensacyjnych
Kanikuła Ewa	wychowawca świetlicy
Karczmarz Iwona	nauczycielka matematyki, informatyki
Karczmarz Krzysztof	nauczyciel wychowania fizycznego
Kodeniec Daria	nauczyciel bibliotekarz
Kondrat Barbara	nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej, zajęć komputerowych
ks. Kostrubiec Paweł	nauczyciel religii
Kowalczyk Agata	nauczycielka religii

Kwiatkowska-Stankiewicz Anna	nauczycielka geografii, ekonomii, podstaw przedsiębiorczości, kierownik Szkolnego Schroniska Młodzieżowego
Kozar Maria	nauczycielka języka polskiego
Kudyba Jarosław	nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej
Mandziuk Anna	nauczycielka języka niemieckiego, języka angielskiego
Marnik Lucyna	nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej, zajęć korekcyjnych
Momot Bożena	nauczyciel bibliotekarz
Nowak Barbara	nauczycielka wychowania przedszkolnego
Panas Mirosława	nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej
Pawłowska Maria	nauczycielka matematyki, zajęć komputerowych
Kwiatkowska Urszula	nauczycielka fizyki, chemii, informatyki
Oktaba Nina	psycholog
Orzechowski Waldemar	nauczyciel historii, wiedzy o społeczeństwie
Pieczykolan Renata	nauczycielka języka polskiego, wiedzy o społeczeństwie, wychowania do życia w rodzinie
Pomazanka Elżbieta	nauczycielka kształcenia zintegrowanego
Radelczuk Ewa	pedagog, logopeda
Salińska Marzena	nauczycielka matematyki
Sieckowska Jolanta	nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej
Soroka Elżbieta	nauczycielka wychowania przedszkolnego
Swatko Elżbieta	nauczycielka wychowania przedszkolnego
Szatraj Joanna	nauczycielka języka angielskiego
Unifantowicz Łukasz	nauczyciel języka angielskiego
Wróbel Krystyna	nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej, rewalidacji
Zapalska Dorota	nauczycielka matematyki
Zienkiewicz Krystyna	nauczycielka języka polskiego, wiedzy o kulturze, rewalidacji

**Wykaz pracowników administracji i obsługi
Zespołu Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Grabowcu
zatrudnionych w roku szkolnym 2015/16**

Halicka Elżbieta	pracownik obsługi
Kaniowska Alicja	pracownik obsługi
Kodeniec Alicja	pracownik obsługi
Kodeniec Krzysztof	pracownik obsługi
Korzeniowska Iwona	pracownik obsługi

Kozieł Ewa	pracownik obsługi
Krupa Renata	księgowa
Lisiuk Piotr	kierowca
Litwin Anna	sekretarka
Litwin Wiesław	kierownik administracyjny
Margol Jolanta	pracownik obsługi
Nosko Jadwiga	sekretarka
Prystupa Barbara	główna księgowa
Sacawa Halina	pracownik obsługi
Sagadyn Radosław	sekretarz
Saliński Jacek	pracownik obsługi
Sawulak Jarosław	pracownik obsługi
Stańko Anna	pracownik obsługi
Tomaszewska Maria	pracownik obsługi
Ulanowska Małgorzata	intendent
Ulanowski Edward	konserwator
Wójcicki Leszek	pracownik obsługi

Grono pedagogiczne – 8.03.1989 r.

Maria Pieczykolan – Dyrektor szkoły i grono pedagogiczne

Dyrektor Henryk Kulik i nauczyciele podczas uroczystości z okazji Dnia Edukacji Narodowej

Grono pedagogiczne w roku szkolnym 1997-1998

Grono pedagogiczne w pokoju nauczycielskim

Kadra nauczycielska w roku szkolnym 2005-2006

Kadra pedagogiczna w roku szkolnym 2009-2010

Kadra pedagogiczna w roku szkolnym 2015-2016

Rozbudowa infrastruktury

Z zapisów znajdujących się w kronice szkoły wynika, że na potrzeby nowej Powszechnej Szkoły w Grabowcu wybudowano drewniany budynek przy ulicy Skierbieszowskiej. Ponieważ w latach dwudziestych XX w. nauką objęto również dziewczęta, zajęcia lekcyjne odbywały się oprócz wspomnianej wcześniej placówki także w budynku przy ulicy Kościelnej 2, ponadto w siedzibie biur Gminnej Spółdzielni, a nawet w wynajętej izbie domu prywatnego u państwa Lityńskich.

Następnie dzięki staraniom kierownictwa szkoły i społeczeństwa powstał przed drugą wojną światową jednopiętrowy budynek przy ulicy Wojsławskiej 1. Dalsza rozbudowa obiektu to nadbudowa drugiego piętra oraz dobudowanie skrzydła do istniejącego gmachu i jego elektryfikacja. Przekazanie do użytku miało miejsce w roku szkolnym 1960/61. Następnie w latach 1965/66 budynek został skanalizowany i wyposażony w centralne ogrzewanie.

Ze względu na zmiany ustrojowe i wyż demograficzny w latach dziewięćdziesiątych dwudziestego wieku zaistniała konieczność poszerzenia bazy lokalowej szkoły. Dzięki inicjatywie Wójta gminy Wiesława Lachowskiego i Rady Gminy Grabowiec w latach 1994–1996 trwała rozbudowa gmachu szkoły, finansowana w znacznym stopniu przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. 18 stycznia 1997 roku nastąpiło uroczyste otwarcie nowej części budynku. Wśród zaproszonych gości udział w uroczystości wzięli między innymi: wiceminister Edukacji Narodowej Kazimierz Dera, Kanclerz Kurii Zamojsko-Lubaczowskiej ksiądz prof. Franciszek Greniuk oraz Kurator Oświaty i Wychowania w Zamościu Marian Szostak. Gospodarzami uroczystości byli Dyrektorzy: Henryk Kulik, Józef Pociennik oraz Wójt gminy Wiesław Lachowski.

Parter budynku przeznaczono na stołówkę ze świetlicą, pierwsze piętro oddano wychowankom przedszkola oraz pracownikom administracji i dyrekcji szkoły. Drugie piętro przekazano na pracownie przedmiotowe (fizyczno-chemiczną, biologiczną, informatyczną z dostępem do Internetu) najpierw szkoły podstawowej, a następnie w 1999 roku dla nowo utworzonego gimnazjum. Trzecie piętro zagospodarowało liceum ogólnokształcące, które urządziło sobie również pracownie przedmiotowe: języka niemieckiego, biologiczną, chemiczną, informatyczną z dostępem do Internetu.

Istniejąca sala gimnastyczna nie zaspakajała w pełni potrzeb kilku placówek oświatowych mieszczących się w jednym budynku, stąd pomysł i konieczność rozbudowy infrastruktury służącej rozwijaniu sportu. Dlatego w latach 2004-2006 w ramach współpracy Starostwa Powiatowego w Zamościu, Starosty Henryka Mateja, naszych Radnych powiatowych: Henryki Litwin i Krzysztofa Kostrubca z Urzędem Gminy w Grabowcu kierowanym przez Wójta Zdzisława Koszela wybudowano nowoczesną halę sportową.

13 października 2006 roku - przeddzień Święta Edukacji Narodowej - odbyła się uroczystość otwarcia tego nowoczesnego obiektu sportowego, w której uczestniczyli m.in.: ks. dr Adam Firosz – Kanclerz Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej, Henryk Matej – Starosta Zamojski, Marian Szostak – Dyrektor Delegatury Kuratorium Oświaty w Zamościu oraz Józef Poterucha – Przewodniczący Rady Wojewódzkiej Zrzeszenia Ludowych Zespołów Sportowych w Lublinie.

Przed rozbudową szkoły w Grabowcu, na terenie, na którym obecnie wznosi się nowe skrzydło budynku oraz hala sportowa, były boiska. Boisko do siatkówki, boisko do koszykówki i boisko do piłki nożnej. Potrzeba rozbudowy budynku szkolnego wymusiła likwidację funkcjonujących na świeżym powietrzu boisk. Wybudowana hala sportowa zastąpiła boiska, ale jednocześnie została utracona atmosfera swobodnego biegania za piłką do późnych godzin i korzystania z boisk w dowolnej chwili.

Kolejnym krokiem w rozbudowie obiektów szkolnych była budowa boiska wielofunkcyjnego. W 2013 roku w trakcie spotkania zarządu Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska” i wójtów gmin należących do LGD stworzyła się możliwość pozyskania środków na projekt do realizacji na terenie gminy. Powstała myśl, że ziszczą się marzenia o boisku do siatkówki oraz – z racji szczupłości dostępnego terenu - zmniejszone boisko do piłki nożnej. Dzięki pozyskanym środkom udało się zrealizować marzenia ówczesnego Wójta gminy Tadeusza Goździejewskiego i Dyrektora szkoły Elżbiety Widymy. Uroczystość otwarcia wielofunkcyjnego boiska odbyła się 6 listopada 2014 roku.

Wystąpienie Kuratora oświaty Mariana Szostaka podczas uroczystości oddania do użytku nowego skrzydła szkoły

Oddanie do użytku nowego skrzydła szkoły
18 stycznia 1997 r.

Dyrektor Henryk Kulik gospodarz otwarcia hali sportowej

Przecięcia wstęgi do nowej hali dokonuje Wójt Gminy Zdzisław Koszel i Starosta Powiatu Henryk Matej

Zaproszeni goście podczas otwarcia hali 13.10.2006 r.

Uroczysta gala podczas otwarcia nowej hali sportowej

Wójt Tadeusz Goździejewski przemawia podczas uroczystości otwarcia wielofunkcyjnego boiska

Dyrektor Elżbieta Widyma przecina wstęgę otwarcia obiektu – 6.11.2014 r.

Wystąpienie Józefa Poteruchy

Pokaz umiejętności sportowych w wykonaniu uczniów – 2014 r.

Działania wokół Patrona

5 maja 1998 roku Patronem Zespołu Szkół w Grabowcu został Henryk Sienkiewicz. Powodów takiego wyboru było kilka, wśród nich najważniejszym był fakt, że twórczość Autora „Trylogii” to pieśń ku czci Ojczyzny, przedstawiająca bohaterskie zmagania narodu z wrogami na przestrzeni dziejów, malownicze pejzaże polskiej ziemi, a także krzepienie serc w trudnych dla Polaków czasach oraz głęboka wiara w odzyskanie niepodległości.

Dyrekcja, Rada Pedagogiczna, Uczniowie oraz ich Rodzice postanowili pod koniec XX wieku nadać swojej szkole imię pierwszego polskiego Noblisty w dziedzinie literatury również dlatego, że w jego twórczości prezentowane są ponadczasowe wartości, które – mamy nadzieję – pozostaną bliskie każdemu Polakowi. Wśród nich najważniejsze to: miłość do Boga i Ojczyzny, honor, godność, poczucie obowiązku, solidarność i rodzina.

Nie bez znaczenia jest też fakt, że Henryk Sienkiewicz przebywał dwukrotnie w 1880 roku w nieodległym od szkoły Grabowczyku, goszcząc w majątku rodzinnym swojego przyjaciela, malarza Władysława Czachórskiego. Wspólnie polowali i jeździli konno, a celem ich wypraw były miejsca obronne i wapienne wzgórza. Z dostępnych źródeł wynika, że już wtedy i w tym miejscu powstawała nowela „Niewola tatarska” oraz pomysł na powieść „Ogniem i mieczem”. Tu Pisarz robił staranne notatki i szkice topograficzne, a urokliwa Ziemia Grabowiecka miała mu służyć za usłaną wąwozami i jarami scenię powieści.

Tak zaszczytne imię to zobowiązanie dla społeczności Zespołu Szkół w Grabowcu do godnego reprezentowania szkoły w środowisku lokalnym i ogólnopolskim. Staramy się sprostać tym oczekiwaniom, dlatego każdego roku – od chwili otrzymania imienia Henryka Sienkiewicza – w rocznicę jego urodzin obchodzimy Święto Patrona szkoły. Coroczną tradycją stały się konkursy polonistyczne: „O pióro Sienkiewicza”, którego adresatami są uczniowie szkoły podstawowej oraz „Nam Sienkiewicz patronuje” przeznaczony dla uczniów klas trzecich gimnazjum. W ogólnopolskich Zlotach Szkół Sienkiewiczowskich uczestniczymy od 2000 roku, czyli w 2016 roku był to już siedemnasty udział delegacji naszej szkoły w tej imprezie.

W 2013 roku obchodziliśmy jubileusz nadania imienia i z tej okazji wydana została okolicznościowa publikacja pt. „15 lat przyjaźni z Patronem”. Dzień Patrona w piętnastą rocznicę nadania Zespołowi Szkół imienia Henryka Sienkiewicza miał charakter szczególny, gdyż stanowił podsumowanie bogatego w działania edukacyjno-wychowawcze Roku Patrona.

Zaszczyliło nas swoją obecnością wielu gości oraz liczne delegacje z pocztami sztandarowymi z zaprzyjaźnionych szkół sienkiewiczowskich Lubelszczyzny, m.in. z: Zamościa, Szczepietnicy, Siedliszcza, Tereszpoli i Komarowa Osady. Po uroczystej Mszy świętej koncelebrowanej pod przewodnictwem ks. biskupa Mariana Rojka w kościele parafialnym zarówno goście jak i uczniowie, rodzice oraz nauczyciele udali się do szkoły. Honory gospodyni uroczystości pełniła pani dyrektor Elżbieta Widyma, która wręczała dyplomy i nagrody uczniom laureatom międzyszkolnych konkursów inspirowanych twórczością autora Trylogii.

Uchwałą sejmową rok 2016 ogłoszono Rokiem Henryka Sienkiewicza, ponieważ przypada 170. rocznica urodzin Pisarza, 120. rocznica wydania powieści „Quo vadis” oraz 100. rocznica śmierci Noblisty. Zespół Szkół w Grabowcu mając za Patrona tego wybitnego Pisarza, włączył się w obchody Roku Jubileuszowego. Pierwszym działaniem naszym była zorganizowana sesja fotograficzna w scenerii sali kominkowej tzw. Starej plebani. Uczniowie klasy IIB i IIIA gimnazjum w kostiumach z epoki powieści historycznych Noblisty prezentowali wybrane postacie z „Ogniem i mieczem” oraz „Pana Wołodyjowskiego”. Innym nowatorskim działaniem była próba bicia rekordu Polski w jednoczesnym czytaniu fragmentu „Potopu”.

Poświęcenie sztandaru szkoły podczas uroczystej Mszy świętej

Wystąpienie Juliusza Sienkiewicza – wnuka Noblisty – podczas uroczystości nadania imienia

Jubileusz 15. lat nadania Zespołowi Szkół w Grabowcu imienia Henryka Sienkiewicza

Uroczystości jubileuszowe – 5 maja 2013 r.

Wystąpienie Dyrektora Zespołu – Elżbiety Widymy

Dyrektor Zespołu wręcza nagrody za udział w konkursach senkiewiczowskich

Występ przedszkolaków

Inscenizacja w wykonaniu uczniów szkoły podstawowej

Quiz Kochał Cię Polsko
– w wykonaniu uczniów gimnazjum

Układ taneczny w wykonaniu gimnazjalistek

Układ taneczny na weselo

Ogólnopolski Zlot Szkół Senkiewiczowskich w Gnieźnie w 2013 r.

Delegacja szkoły w Bydgoszczy – 2014 r.

Złot w Przasnyszu – 2015 r.

Narodowe Czytanie Sienkiewicza – wrzesień 2014 r.

Narodowe Czytanie Sienkiewicza – 2014 r.

Goście honorowi Złotu w Przasnyszu

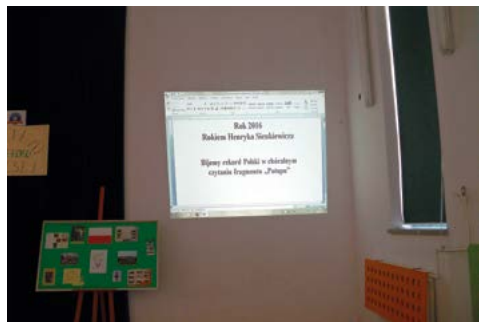

Gimnazjalistki w strojach sienkiewiczowskich

Uczniowie gimnazjum w kostiumach postaci sienkiewiczowskich

Bijemy rekord w jednoczesnym czytaniu fragmentu Potopu Henryka Sienkiewicza

Bijemy rekord w jednoczesnym czytaniu fragmentu Potopu Henryka Sienkiewicza

Złot w Kielcach w 2016 r.

Wokół pomnika H. Sienkiewicza w Kielcach

Wycieczka do Muzeum H. Sienkiewicza w Oblęgorku

Chór nauczycielski „Kantata”

Z inicjatywy nauczyciela muzyki Edwarda Kanikuły w lutym 1993 roku powstał Chór nauczycielski „Kantata”. Początkowo zespół liczył 16 osób, a jego trzon stanowili nauczyciele pracujący w szkole. Ponadto w skład zespołu wchodził także nauczyciele – emeryci oraz miłośnicy śpiewu wywodzący się z lokalnej społeczności.

Od samego początku zespół działał bardzo prężnie. Śpiewano pieśni w układzie dwu- i czterogłosowym. Opracowaniem pieśni i ich transpozycją zajmował się dyrygent. W repertuarze znalazły się między innymi pieśni: patriotyczne, partyzanckie, religijne, ludowe i okolicznościowe.

Debiut Chóru „Kantata” odbył się przed budynkiem Gminnego Ośrodka Kultury Grabowcu 3 maja 1993 roku. Dla śpiewających w chórze nauczycieli emerytów spotkania miały szczególne znaczenie, gdyż były formą aktywnego spędzania czasu wolnego oraz próbą podtrzymywania więzi ze szkołą. Nie sposób zliczyć wszystkich występów. Oto te najbardziej znaczące:

- Międzywojewódzki Przegląd Chórów „Tobie Śpiewamy Ojczyzno” w Woli Dużej k. Biłgoraja w czerwcu 1994 r.
- Trzykrotne występy w Osuchach – miejscu największej bitwy partyzanckiej w Europie
- Gościnny występ na zaproszenie Gminnego Ośrodka Kultury w Trzeszczanach w lipcu 1995 r.
- Występ na zaproszenie ks. proboszcza Waldemara Jońca w Hulczu w 1996 r.
- Prezentacja chóru w kościele w Dubience w 1997 roku.

Każdego roku Chór „Kantata” brał udział w części artystycznej przy pomniku w Grabowcu-Górze w rocznicę wymordowania żołnierzy polskich we wrześniu 1939 roku przez Armię Czerwoną. Na stałe do kalendarza występów chóru weszły takie uroczystości jak: Święto ludowe, Dzień Edukacji Narodowej, Narodowe Święto Niepodległości, koncert kołęd w okresie Świąt Bożego Narodzenia, wykonanie Pasji w Wielki Piątek. Chór „Kantata” swoimi występami uatrakcyjniał ważne wydarzenia z życia szkoły. Prezentował programy artystyczne podczas uroczystości otwarcia nowego budynku szkoły, nadania imienia Henryka Sienkiewicza Zespołowi Szkół oraz witał Jana Śrutwę – biskupa Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej podczas spotkania z nauczycielami szkoły.

Przez pierwsze lata swojej działalności Chór „Kantata” nie miał żadnych dotacji, a dyrygent – Edward Kanikuła – dojeżdżał na próby, nie otrzymując za pracę żadnego wynagrodzenia. Po trzech latach działalności artystycznej chóru Urząd Gminy w Grabowcu zakupił stroje dla całego zespołu i dofinansował próby.

Ostatni występ chóru miał miejsce w grudniu 1999 roku w grabowieckim Kościele parafialnym pw. Św. Mikołaja z repertuarem kolęd i pastorałek.

W ciągu sześćoletniej działalności w chórze „Kantata” śpiewali:

Soprany	Alty	Tenory	Basy
Boczkowska Janina	Bednarczyk Zofia	Goździejewski Tadeusz	Brzeziński Jerzy
Danilczuk Elżbieta	Ciszewska Maria	Lisiuk Jan	Kudyba Jarosław
Fik Barbara	Halicka Henryka	Muda Mirosław	Nowak Jan
Goździejewska Teresa	Kwiatkowska Halina	Pawłowski Stanisław	Pituch Krzysztof
Jańczuk Barbara	Nowak Elżbieta	Zwoliński Mieczysław	Skiba Piotr
Kardasz Urszula	Olech-Czachowska Bożena		
Lisiuk Jadwiga	Orzechowska Mirosława		
Lisiuk Teresa	Prystupa Barbara		
Sagadyn Domicela	Sieczkowska Jolanta		
Sieczkowska Celina	Stojko Dorota		
	Załoga Halina		

Debiut Chóru 3 maja 1993 roku przed budynkiem Gminnego Ośrodka Kultury w Grabowcu

Po zakończonym koncercie w Grabowcu

Występ Chóru w Osuchach w 1994 r.

Występ Chóru Kantata podczas uroczystości rocznicowych w Grabowcu – Górze w 1996 r

Prezentacja Chóru podczas oddania do użytku nowej części szkoły w 1997 roku

Występ Chóru Kantata podczas uroczystości rocznicowych w Grabowcu – Górze w 1995 r.

Recital Chóru w grabowieckim kościele parafialnym z okazji Dnia Edukacji Narodowej 14 października 1998 r.

Prezentacja umiejętności wokalnych podczas spotkania z Biskupem Janem Śrutwą

Szkoła dzisiaj

Grabowiec to miejscowość w powiecie zamojskim, która w 2018 roku obchodzić będzie 750-lecie powstania, a w początkach swojego istnienia administracyjnie należał do tzw. Grodów Czerwieńskich. Po powstaniu styczniowym stracił prawa miejskie i współcześnie jest to typowa osada o charakterze rolniczym. Jediną placówką oświatową gminy od 2012 r. jest Zespół Szkół im. Henryka Sienkiewicza, który tworzą: przedszkole samorządowe, szkoła podstawowa, gimnazjum, liceum ogólnokształcące, zasadnicza szkoła zawodowa oraz szkolne schronisko młodzieżowe. W roku szkolnym 2015/2016 w Zespole kształciło się 484 uczniów. Szkoła ma bogatą stuletnią historię, a jej uczniowie odnoszą ogólnopolskie sukcesy.

Zespół Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Grabowcu może pochwalić się certyfikatami: Krajowym Certyfikatem Szkoły Promującej Zdrowie, Znakiem Jakości Interkl@sa, Ogólnopolskim Certyfikatem Szkoły w Ruchu, Certyfikatem Szkoły Odkrywców Talentów, Certyfikatem „Lego”, „Cogito”, „Ago”, „Szkoły przyjaznej dla każdego”, Medalem „60-lecia LZS”.

Zespół został odznaczony przez Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa Złotym Medalem Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej za opiekę nad miejscami walki i męczeństwa. Nasza młodzież brała udział w projektach współfinansowanych przez Polsko-Niemiecką Współpracę Młodzieży: „Będziemy pamiętać – losy więźniarek z Zamojszczyzny w obozie w Ravensbrück” oraz „Mój pamiętnik z obozu śmierci – Dachau”, w ramach którego dwukrotnie wyjeżdżała do Niemiec. W 2014 roku nawiązaliśmy współpracę z polską Szkołą Podstawową im. Mariana Zdziechowskiego na Litwie. Dzięki tej współpracy i wielkiemu zaangażowaniu Pana Ludwika Pawłowskiego z Fundacji ks. Stefana Niedzielaka w Warszawie, co roku dochodzi do wymiany uczniów zaprzyjaźnionych szkół. Młodzież naszej szkoły wyjeżdża na Litwę, a my w Grabowcu przez kilka dni gościmy naszych rodaków z Litwy.

Od 2015 roku szkoła prowadzi współpracę z Politechniką Warszawską, dzięki której studenci reprezentujący różne koła naukowe prowadzą interesujące zajęcia w formie warsztatów dla uczniów gimnazjum i liceum ogólnokształcącego. W kwietniu 2015 roku w ramach tej współpracy w szkole została zorganizowana Wojewódzka konferencja dla nauczycieli matematyki pt. „Matematyka poezją logicznego myślenia”.

Współpracowaliśmy również z Fundacją „Polsko-Niemieckie Pojednanie”, która w 2010 roku w 71. rocznicę wybuchu II wojny światowej ogłosiła kolejny ogólnopolski

konkurs dla młodzieży szkolnej pt. „Nasi bliscy, nasze dzieje, nasza pamięć – Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką.” W konkursie wzięli udział uczniowie gimnazjum. Gala konkursu odbyła się w sali Zamku Królewskiego w Warszawie, a nauczycielki czuwające nad pracą uczniów wraz z Dyrektorem szkoły Elżbietą Widymą odebrały wyróżnienia od Prezesa Fundacji – Pana Dariusza Pawłosa. Uroczystość uświetnili swoją obecnością m.in. wybitni historycy: prof. Jan Żaryn i prof. Andrzej Kunert – Sekretarz Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa.

Dla społeczności naszej szkoły 7 maja 2015 roku był wyjątkowym dniem, ponieważ odbyła się uroczysta peregrynacja Symboli Świątowych Dni Młodzieży – Krzyż i Ikona Matki Bożej Salus Populi Romani.

Uczniowie gimnazjum od roku szkolnego 2015/2016 realizują innowację pedagogiczną „Kocham Kino” autorstwa nauczycielki języka polskiego Teresy Goździejewskiej. Uczniowie i nauczyciele chętnie działają na rzecz środowiska lokalnego, przygotowując gminne uroczystości patriotyczne. Od wielu lat organizowane są cykliczne imprezy o zasięgu międzyszkolnym: „Dzień Wolności”, „Spotkania integracyjne”, Konkurs piosenki anglojęzycznej, a w okresie bożonarodzeniowym wystawiane są spektakle teatralne: „Opowieść wigilijna” czy „Królowa Śniegu”.

Zaduszki poetyckie to kolejna impreza, która na trwale wpisała się do kalendarza szkolnych działań, gdyż odbywa się już od siedmiu lat. Nastrojowa sceneria wprowadza w odpowiedni nastrój zaproszonych gości. Zaduszki 2015 roku poświęcone były pamięci Pani doktor Reginy Boczkowskiej. W polskiej kulturze i tradycji listopad - to czas refleksji i zadumy nad przemijaniem i wspomniania tych, którzy odeszli. Na program montażu słowno-muzycznego złożyły się utwory należące do klasyki polskiej literatury i muzyki.

Nasza szkoła może szczycić się osiągnięciami sportowymi, szczególnie w piłce siatkowej. Niejednokrotnie dziewczęta i chłopcy byli mistrzami powiatu oraz zajmowali wysokie miejsca w województwie, dlatego od roku szkolnego 2015/2016 w gimnazjum funkcjonuje oddział sportowy.

Uczniowie kl. I–III szkoły podstawowej odnoszą liczne sukcesy na skalę województwa w przeglądach teatrów dziecięcych. Poza tym w szkole działa Zespół wokalny-instrumentalny „Melodia”, który uświetnia wszystkie uroczystości szkolne oraz lokalne o charakterze patriotycznym oraz bierze udział w konkursach i przeglądach muzycznych.

W 2013 r. uczniowie klasy trzeciej szkoły podstawowej reprezentowali województwo lubelskie w finale II Ogólnopolskiego Konkursu „Ratujemy i uczymy ratować” organizowanym przez Wielką Orkiestrę Świątecznej Pomocy w Warszawie.

Nauczyciele w procesie edukacyjnym formułują podczas lekcji cele i oczekiwania wobec uczniów, kształtują postawę odpowiedzialności za własny rozwój, wykorzystują różnorodne metody i formy zajęć, uwzględniając korelację międzyprzedmiotową, oceniają uczniów zgodnie z przyjętymi zasadami oraz rozwijają umiejętności uczenia się. Ponadto wdrażają nowatorskie przedsięwzięcia, które przyczyniają się do uatrakcyjnienia oferty szkoły, sprzyjają rozwojowi uczniów oraz uwrażliwiają i integrują społeczność szkolną i lokalną.

Imprezy szkolne

Barwny korowód wita wiosnę w 1992 r.

Rozgrywki sportowe na boisku szkolnym z okazji Dnia Dziecka

Uczniowie klasy VIII w pierwszym dniu wiosny 1997 r.

Młodzież gimnazjum podczas uroczystości w Grabowcu – Górze w 2001 r.

Zaduszki poetyckie 2012 r.

Zaduszki poetyckie 2014 r.

Zaduszki poetyckie 2015 r.

Lekcja ze studentami Politechniki Warszawskiej

Współpraca uczniów gimnazjum ze studentami Politechniki Warszawskiej

Eksperymenty młodych naukowców

Piknik rodzinny – czerwiec 2016 r.

Pokaz sztuki Aikido podczas Pikniku rodzinnego

Przedstawienie O wilku i siedmiu kozłkach w wykonaniu grupy teatralnej Promyczki

Przedstawienie Przygody niegrzecznej żabki w wykonaniu grupy teatralnej Śmieszki

Zdobywcy statuetek Mistrz Talentu 2016

Gala konkursu na Zamku Królewskim w Warszawie

Gala Konkursu na Zamku Królewskim w Warszawie – czerwiec 2011

Pamiątkowa fotografia z Prezesem Fundacji Dariuszem Pawłosem i prof. Andrzejem Kunertem

Wyróżnione nauczycielki Anna Danilczuk i Teresa Goździejewska

Gala w Ministerstwie Edukacji Narodowej w Warszawie

Delegacja szkoły wśród laureatów konkursu

Wręczenie Certyfikatu Szkoły Promującej Zdrowie w Ministerstwie Edukacji Narodowej 10.12.2013 r

Rozmowa Elżbiety Widmy – Dyrektora szkoły z Tadeuszem Sławeckim – Sekretarzem Stanu w MEN

Delegacja szkoły przed gmachem Ministerstwa Edukacji Narodowej

Wycieczki krajowe i zagraniczne

Wyjazd sprzed budynku szkoły na rajd rowerowy

Na pokładzie ORP Błyskawica w Gdyni

Ognisko w Rogowie

Splyw Dunajcem

Wyjazd młodzieży na nagranie do programu Ziarno w Telewizji Polskiej

Orange dla Ziemi – wizyta w Meczecie w Kruszynianach

Gościnnie u Jana Kochanowskiego w Czarnolesie

Wędrówka nad Morskie Oko

Zwiedzanie Trójmiasta

Na polach Gunwaldu w 2007 r.

Ławeczka Bolesława Prusa w Nałęczowie

Na krakowskim Rynku

Na Cmentarzu Orłąt Lwowskich – 2009 r.

Przed Kaplicą Matki Boskiej Ostrobramskiej w Wilnie – 2016

W Muzeum Martyrologii KL. Auschwitz

Wizyta na Litwie

Zwiedzanie Centrum Nauki Kopernik w Warszawie

Przed pomnikiem Mikołaja Kopernika

Wyjazd na spektakl Książę i żebrak w Teatrze Juliusza Osterwy w Lublinie

Wędrówka po pienińskich szlakach

Zdobywcy bieszczadzkiego szczytu

Zwiedzanie podziemi kredowych w Chelmie - 2016 r.

Odoczynek pod bieszczadzką skałą

Zwiedzanie Zamościa z uczniami z zaprzyjaźnionej szkoły w Rostynianach na Litwie

---

Spis treści

Wstęp	3
Rozdział I	
Historia szkoły	5
Kalendarium przemian szkolnictwa powszechnego w Grabowcu	5
Rozwój szkolnictwa w zarysie	6
Bohaterowie lat wojny	10
Rozdział II	
Dyrektorzy i Kierownicy Szkoły Podstawowej w Grabowcu	17
Nauczyciele i pracownicy obsługi Zespołu Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Grabowcu zatrudnieni w roku szkolnym 2015/2016	18
Rozdział III	
Rozbudowa infrastruktury	23
Rozdział IV	
Działania wokół Patrona	27
Rozdział V	
Chór nauczycielski „Kantata”	33
Rozdział VI	
Szkoła dzisiaj	37
Spis treści	47
Bibliografia	48

Bibliografia

Źródła archiwalne:

Zespół Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Grabowcu: Arkusze ocen, Kronika Szkoły, www.grabowiec.edu.pl, www.tpg-grabowiec.pl

Literatura:

Jaroszyński W.: Siedem wieków Grabowca, Lublin 1991.

Jaroszyński W.: Kłembukowski B., Tokarczuk E.: Łuny na Huczwą i Bugiem. Walki oddziałów AK i BCH w Obwodzie Hrubieszowskim w latach 1939 – 1944. Lublin 1992

Kwiatkowska – Stankiewicz A., Orzechowski W., Pieczykolan J.: Liceum Ogólnokształcące im. 8 Bydgoskiego Pułku Piechoty w Grabowcu 1951 – 2011.

Lisiuk E.: Losy mieszkańców gminy Grabowiec w latach 1939–1944. Praca magisterska, UMCS Lublin 1996.

Strzelecki J.: Straty osobowe hrubieszowskiego szkolnictwa w okresie okupacji hitlerowskiej w latach 1939-44. „Biuletyn TRH”, 1973, nr 3.

Żołnierz AK w gestapowskim mundurze. „Gazeta Sanocka”, Nr 11 z 20 listopada 2014 r.

ISBN 978-83-62033-68-3